

Verslag van het ingevolge artikel 5, sub d., j° 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen de Raad van State en de Rijksarchiefdienst met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden op het taakgebied tijdelijke waarneming van het Koninklijk gezag door de Raad van State, 1945-1992.

Samensteller: drs. G. Beks
Den Haag, november 2000

Inleiding

De voorliggende ontwerp-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, eerste lid van het Archiefbesluit 1995 (Stb.1995/671).

De lijst heeft de vorm van een Basiselectiedocument (BSD). Een BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst van handelingen. In een BSD wordt op grond van een aantal selectiecriteria aan elke handeling een waardering gegeven, die neerkomt op een selectiebeslissing met betrekking tot de bescheiden die de neerslag van de handeling vormen (B= te bewaren; V= (op termijn) te vernietigen).

Het BSD fungeert als nieuwe selectielijst voor de Raad van State.

Het beleidsterrein

Het PIVOT-rapport *Drie maal 's Raads Recht. Een drietal institutionele onderzoeken op taakgebieden van de Raad van State* ('s-Gravenhage 1994) Pivot-rapport nr. 17 vormt de basis voor het basiselectiedocument. Het rapport institutioneel onderzoek beschrijft de taken en handelingen van de overheidsorganen op voornoemd beleidsterrein. Hieronder volgt een korte samenvatting van het beleidsterrein.

De tijdelijke waarneming van het Koninklijk gezag heeft betrekking op specifieke gebeurtenissen. Het Koninklijk gezag is een term voor de rechten en plichten die aan de uitoefening van het gezag door de Vorst zijn verbonden. De waarneming van het Koninklijk gezag kan onderverdeeld worden in de publiekrechtelijke - en de privaatrechtelijke waarneming. De publiekrechtelijke waarneming voorziet in de uitoefening van de staatsrechtelijke functie van de Koning door de Regent en de Raad van State. Sedert de eerste Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden van 1814 is vastgelegd dat het Koninklijk gezag wordt waargenomen door een Regent indien de Koning:

- minderjarig is;
- buiten staat is de regering waar te nemen ;
- uitoefening van het Koninklijk gezag tijdelijk heeft neergelegd ;
- na overlijden (of afstand doen) geen opvolger heeft ;
- een nog niet geboren kind is dat tot het Koningschap is geroepen.

Wanneer er geen Regent is benoemd, wordt de continuïteit van het Koninklijk gezag gewaarborgd doordat volgens de Grondwet de Raad van State met de waarneming of uitoefening van het Koninklijk gezag wordt belast. In deze speciale situatie wordt het hier onderzochte taakgebied betreden.

Sedert 1814 zijn in de Grondwet bepalingen opgenomen over de situaties waarin en de procedure volgens welke een dergelijke waarneming dient plaats te vinden. De waarneming is beperkt tot het geval er geen opvolger naar de Grondwet aanwezig is, de troonopvolging onzeker is of de Koning niet in staat is persoonlijk het gezag uit te oefenen.

In de Grondwet van 1814 werd vastgelegd dat de Raad van State, 'zamengesteld uit de leden, daarin gewone zitting hebbende,' (mede) voorziet in de waarneming van het Koninklijk gezag wanneer op het tijdstip van het wegvallen van de Koning geen troonopvolger of Regent aanwezig is en waarop dan, een enige tijd in beslagnemende, benoemingsprocedure noodzakelijk zou zijn. Sedert 1983 neemt de Raad van State de uitoefening van het Koninklijk gezag waar zolang niet in de uitoefening is voorzien (afwachting benoeming Regent).

Waar in de Grondwet sprake is van "Raad van State" wordt bedoeld op de Volle Raad. Tijdens herzieningen en vaststellingen van nieuwe Grondwetten in de periode 1814-heden heeft een zekere

ontwikkeling in de bepalingen betreffende de waarneming door de Raad van State plaatsgehad. Dit varieerde van relatief ingrijpende veranderingen in de artikelen (Grondwet 1848, Grondwet 1887 en Grondwet 1983) tot incidentele veranderingen (Grondwet 1815, Grondwet 1922).

De verandering van de bepalingen voor waarneming in 1983 betekende een beperking van de rol van de Raad van State ten aanzien van twee gevallen. Ingeval van een nog niet geboren kind dat tot het Koningschap is geroepen en ingeval van het ontbreken van een opvolger na overlijden van – of afstand doen van de Koning, is bij de grondwetswijziging van 1983 de waarneming van het Koninklijk gezag toegewezen aan een Regent in plaats van de Raad van State. Bovendien heeft door de verandering in de Grondwet van 1983 de Raad van State niet meer de taak om de Staten-Generaal te convoceren om een nieuwe opvolger te benoemen.

Privaatrechtelijke waarneming

De privaatrechtelijke waarneming van het Koninklijk gezag heeft betrekking op de persoon van de Koning en zijn vermogen en wordt uitgeoefend door de Voogd(en) en de Raad van Voogdij. Behalve in de waarneming van de uitoefening van de staatsrechtelijke functie van de Koning, heeft de Grondwet ook altijd voorzien in een privaatrechtelijke vertegenwoordiging van de Vorst wanneer hij op minderjarige leeftijd tot de troon zou worden geroepen, namelijk door een regeling van Voogdijschap. Deze regeling voorziet in de benoeming van een voogd die wordt bijgestaan door een Raad van Voogdij. De Raad van State (Volle Raad) is bij de Raad van Voogdij betrokken, in de (gewone) hoedanigheid als adviserend college. De Vice-president van de Raad van State is lid van de Raad van Voogdij.

Sedert 1814 is in de Grondwet de bepaling opgenomen dat de Koning het Koninklijk gezag alleen kan uitoefenen ingeval van meerderjarigheid. De Koning is meerderjarig wanneer zijn achttiende jaar is bereikt. Deze bepaling geldt tot op heden. Conform de Grondwet moet de benoeming van een Voogd nog bij het leven van de Vorst gebeuren en door de Staten-Generaal worden aangenomen. De Voogd of Voogden worden benoemd bij Wet, is alles wat de Grondwet na 1887 op dit punt voorschrijft.

Het Voogdijschap eindigt, net als het Regentschap, wanneer de Koning de meerderjarige leeftijd heeft bereikt. Conform de Grondwet treedt het Voogdijschap, ofwel de privaatrechtelijke waarneming van het Koninklijk gezag, ook in werking wanneer de Koning buiten staat te regeren wordt verklaard.

Reikwijdte BSD

Het BSD wordt thans ter vaststelling voor onderstaande zorgdrager voor de periode 1945-2000 aangeboden: *Raad van State*. Het betreft hierbij de handelingen voor het taakgebied tijdelijke waarneming van het Koninklijk gezag door de Raad van State. Aangezien in de periode na 1992, datum afsluiting van het institutioneel onderzoek, geen wijzigingen hebben plaatsgevonden wordt de periodisering van het BSD gewijzigd in '1945-2000'.

Belangen ex art.2, sub c en d van het Archiefbesluit 1995

Archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed

De selectiedoelstelling van de Rijksarchiefdienst stelt dat met de te bewaren gegevens een reconstructie van het handelen van de rijksoverheid op hoofdlijnen ten opzichte van haar omgeving mogelijk moet zijn, waardoor bronnen van de Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Om de selectiedoelstelling te realiseren, zijn 9 selectiecriteria gebruikt om tot een waardering te komen.

Belangen van de te bewaren archiefbescheiden voor het historisch onderzoek

In het driehoeksoverleg heeft de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris de belangen van het historisch onderzoek behartigd. Op verzoek van deze vertegenwoordiger hebben ook de overige deelnemers hun gedachten laten gaan over de vraag op welke wijze het belang van de bescheiden voor later historisch onderzoek in de selectielijst tot uiting zou moeten worden gebracht. Bij het driehoeksoverleg is ook de mening gevraagd van mevrouw dr. W.P. Secker, als materiedeskundige op het gebied van het beleidsterrein, voorgedragen door het KNHG. Haar bijdrage werd door de overige deelnemers aan het overleg zeer op prijs gesteld.

Belangen van de archiefbescheiden voor de recht- en bewijszoekende burger en voor overheidsorganen

Bij de handelingen die zijn gewaardeerd met een V (vernietiging op termijn), is de termijn vastgesteld met het oog op de belangen van de recht- en bewijszoekende burger en met het oog op het bedrijfsbelang. De beoordeling en vaststelling van de termijnen zijn gedaan door deskundigen van de Raad van State. De vertegenwoordiger van de Rijksarchiefdienst heeft zich ervan vergewist dat zij gezien hun ervaring en functie inderdaad kunnen gelden als deskundigen op dit terrein.

Totstandkoming van de ontwerp-selectielijst

Het BSD is gebaseerd op het institutioneel onderzoek dat bij de Raad van State door drs. A. Spijksma en drs. L. Verbeek werd verricht in 1993. Dit institutioneel onderzoek resulteerde in het PIVOT-rapport: *Drie maal 's Raads Recht. Een drietal institutionele onderzoeken op taakgebieden van de Raad van State* ('s-Gravenhage 1994) Pivot-rapport nr. 17.

Het concept-BSD kwam tot stand in de maanden augustus-oktober van het jaar 2000

De inhoud van het RIO is in 1993 beoordeeld door:

de Raad van State: de heer O.J. Groot, hoofd Bibliotheek en Archief,

de Raad van State: mevrouw M.J. van Kleef-Stomps, plv. hoofd Bibliotheek en Archief,

de Raad van State: de heer mr. A.M.J. Heijmans, Raadsadviseur van Staat in algemene dienst.

Driehoeksoverleg

Aan het driehoeksoverleg werd door de volgende personen deelgenomen:

Namens de Raad van State als beleidsdeskundige: de heer mr. Th.J.M. Lindner en als archiefdeskundige: de heer O.J. Groot en de heer A. Wacht.

Namens de Algemene Rijksarchivaris: de heer drs. G. Beks.

Op voordracht van het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap trad mevrouw dr. W.P. Secker, als materiedeskundige op dit beleidsterrein op. Het BSD werd door haar in zijn geheel beoordeeld. Per brief van 16 oktober 2000, deelde zij de vertegenwoordiger van de RAD mee "Het aantal handelingen dat betrekking heeft op het taakonderdeel 'Tijdelijke waarneming van het Koninklijk gezag' van de Raad van State is betrekkelijk gering. Slechts acht handelingen worden hierbij aan Raad en Vice-President toebedeeld. Voor de neerslag van al deze handelingen geldt terecht het advies bewaren." Het driehoeksoverleg over de concept-selectielijst op het taakgebied tijdelijke waarneming van het Koninklijk gezag, 1945-2000 vond schriftelijk plaats in de maanden oktober-november 2000. Zoals hierboven reeds is opgemerkt, gaf geen van de voorgestelde waarderingen aanleiding tot een wijziging van de waardering. Enige tekstuele aanpassingen die door de materiedeskundige werden voorgesteld, zijn in het BSD verwerkt.